

УДК 811.111.142

**ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ
АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ**

**Касьяненко Алла Леонідівна,
Никонорова Людмила Іларіонівна,
Волох Світлана Володимирівна**

*старші викладачі
кафедри іноземних мов, Національна академія
статистики, обліку та аудиту,
місто Київ, Україна
allal.kasianenko@gmail.com*

Анотація: У статті на конкретних прикладах розглянуто особливості стилю академічного письма, а також можливості застосування банків фраз під час написання і/або редагування науково-технічних текстів, складених англійською мовою. Окрему увагу приділено стильовим особливостям написання наукової статті, її розділів та використанню кліше.

Ключові слова: academic phrasebank, наукова стаття, стильові особливості академічного письма: критичне мислення, доказовість, обережність висловів, пасивний стан, безособовість, номіналізація.

Постановка проблеми. Усунення бар'єрів у доступі до найрізноманітнішої інформації під час наукової діяльності є тими об'єктивними факторами, що сприяють підвищенню якості вищої освіти. Критеріями якісної підготовки кадрів у цій галузі вважають написання і публікацію статей у фахових виданнях за кордоном. Це стає необхідною складовою наукового пошуку магістрантів, аспірантів та професорсько-

викладацького складу будь-якого закладу вищої освіти і водночас становить для них неабияку проблему. Загальновідомо, що публікація наукових статей у рейтингових рецензованих журналах є складним завданням навіть для носіїв мови, і лише третина рукописів отримують схвальне рішення з необхідністю їхнього доопрацювання. Тому вважаємо доцільним виявлення загальних вимог до написання праць науково-технічного напрямку, окреслення стилістичних особливостей та пошук їх універсалізації. У результаті дослідження було виокремлено таку інновацію як «*academic phrasebank*» (академічний банк фраз), про що йдеться у нашій статті.

Отже, актуальність цієї праці пов'язана з тим, що у наукових статтях науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, що підготовлені для журналів, індексованих у Scopus, Web of Science або Core Collection, необхідно дотримуватися стильових особливостей жанру, чому й сприяє використання готових банків фраз [1, с. 15; 3, с. 13]. Так само це є важливим для праць магістрантів і аспірантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стилістики та фразеології стилю науково-технічної прози потребують у площині студіювання багатьох вітчизняних та зарубіжних учених [1, с. 40; 8, с. 11]. Водночас складання банків фраз можна вважати явищем відносно новим. Уперше цю проблему порушив видатний британський учений Джон Суелз (John M Swales) у 1980-х роках. Ретельно проаналізувавши певну кількість наукових статей та дисертацій, учений вперше пов'язав кліше академічного письма з функціями наукової комунікації. Особливу увагу дослідник приділив стилістичним особливостям оформлення класичних розділів наукової статті, а саме: Abstract (Анотація), Introduction (Вступ), Materials and Methods (Матеріал та методи), Results (Результати) та Discussion (Обговорення результатів дослідження). На підставі виконаного дослідження Джон Суелз (Swales) дійшов висновку, що академічна проза – фразеологічна за своєю природою [6, с. 8; 7, с. 63].

Надалі комп'ютерна технологія дала змогу накопичувати великі за обсягом банки фразеологічних одиниць у різних галузях знань, що своєю чергою відкрило широкі перспективи для їх практичного застосування [5, с. 87]. Дослідження Г. М. Олександрової та Н. М. Дюканової було присвячено виявленню критеріїв відбору фраз, придатних для повторного застосування / внесення до банку фраз, на підставі аналізу детальних анкет, які репрезентували 45 авторитетних учених із двох британських університетів. Прикметно, висновок полягав у тому, що фраза, придатна для внесення до банків фраз: 1) не має унікальної або хоча б оригінальної конструкції; 2) не відображає погляду конкретного автора; 3) є лаконічною, тобто відповідає принципу економії, і охоплює не більш як 10 лексем; 4) містить не більш як чотири номінації, пов'язані з конкретною предметною галуззю [4, с. 91].

Метою статті – на основі аналізу сучасної наукової літератури надати рекомендації щодо написання наукових статей англійською мовою. Ці рекомендації є універсальними і мають загальний характер незалежно від предметної галузі наукової праці.

Об'єктом дослідження є банки фраз як відносно нове явище у лінгвістиці, зокрема в академічній англійській мові. Основними *завданнями* дослідження є:

- схарактеризувати фразеологічні одиниці, що мають застосування у банках фраз;
- виявити критерії добору та локалізацію відповідних фразеологічних одиниць під час написання/редагування наукової статті;
- надати загальну характеристику стилю науково-технічної прози.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім розглянемо ідеї дослідників щодо студіювання та окреслення стилю науково-технічної прози з погляду сучасних підходів та критеріїв складання банків фраз.

Банк академічних фраз визначають як загальний ресурс для науковців усіх спеціальностей. Він має на меті надання фразеологічних одиниць академічного письма згідно з основними розділами наукової статті або дисертації такими, як Анотація, Вступ, Огляд літератури, Матеріали і методи, Результати і Обговорення результатів дослідження [2, с. 92]. Особливо доцільним є використання банків фраз під час написання Огляду літератури [6, с. 18].

Аналіз банків фраз відображає детальну і чітку структурування. До прикладу, у розділі Вступ можна виділити такі підрозділи, як General references to previous research (Загальні посилання на попередні дослідження) і Time-frame reference (Посилання на дослідження в межах певного часу), а в розділі Результати – Highlighting of similar findings (Виділення схожості результатів) і Highlighting of contradict findings (Виділення суперечливості результатів).

З погляду лінгвістики, розвиток прагматичних досліджень сприяв відходу від традиційних методів аналізу. Вочевидь системне дослідження мовних одиниць та мовлення неможливе без звернення до конкретних найуживаніших варіантів, які реалізують під час текстової комунікації. До них належать, передусім, комунікативна, прагматична і аксіологічні функції залежно від характеру впливу. Завдяки цьому текст, зокрема текст наукової статті, розуміють як завершений словесний твір, котрий трактують як семіотичний об'єкт через висунення на перший план саме комунікативної функції [1, с. 20; 3, с. 15].

Отже, стиль наукового письма ґрунтується на синтезі стильових рис інформаційного повідомлення, опису, аналітики, міркування та ділового спілкування [1, с. 19]. У цілому серед дослідників переважає уявлення про науковий текст як монотип, диференційований лише в плані виокремлення основних жанрів: наукова стаття, тези, оглядова стаття, монографія тощо [1, с. 63; 2, с. 95; 7, с. 13].

Укладачі банків фраз звертають увагу на відмінні риси, що є характерними для академічного стилю. Передусім, це *доказовість*: автори інформують читача про відомі факти і виконану раніше роботу, наголошуючи на актуальності цієї теми дослідження. До прикладу:

Recent developments in the field of X have led to a renewed interest in... –
Останні розробки в галузі X зацікавили наукову громаду в ...

In recent years, there has been an increasing interest in... – *Останнім часом спостерігається поживлення інтересу до...*

In the past two decades, X has been studied extensively. – *Протягом останніх двох десятиріч X досліджували досить достеменно.*

The past thirty years have seen increasingly rapid advances in the field of... – *Протягом останніх тридцяти років спостерігається все більш швидкий прогрес у галузі X...*

Від авторів наукових статей очікують критичного ставлення до використаних джерел літератури. Посилання на зовнішні джерела інформації вважають обов'язковим, але саме автору належить право погоджуватися чи не погоджуватися з поглядами авторів усіх раніше опублікованих праць стосовно окремих аспектів. Фактично, йдеться про пошук причин, унаслідок яких чийсь твердження або висновки не можуть сприйматися як беззаперечна істина, що призводить до виявлення проблем з аргументами/ методологією автора і пошуку критики його праць іншими науковцями. Критичне ставлення до ідей варто висловлювати обережно і дипломатично та послуговуватися усталеними фразами типу:

However, a number of studies show that significant differences do exist. –
Проте деякі дослідження показують, що наявні значні відмінності.

The above findings contradict the study by Author. S/he examined... Наведені висновки суперечать авторському дослідженню [1, с. 27]. Він проаналізував...

Smith's paper would have been more convincing, if he had used... Стаття Сміта була б набагато переконливішою, якби він використав...

Форма посилань на літературу, а також форма написання окремих розділів може серйозно варіювати [2, с. 94]. Стиль «автор як суб'єкт» є популярним у гуманітарних галузях і менш поширеним у природничих/точних науках. Наведемо приклади:

The author highlights the need to/for... – Автор наголошує на необхідності....

The author discusses the challenges and strategies for... – Автор обговорює перспективи та стратегію...

The author mentions the significant relationship between... – Автор окреслює те, що наявна виражена залежність між...

Взагалі **обережність формулювань**, тобто відсутність категоричності навіть у висновках, є характерною рисою науково-технічного стилю. Наведемо показові приклади:

Правильно: *Some studies suggest that drinking a lot of coffee is increasing the risk of nervousness in middle-aged people.*

Неправильно: *Drinking a lot of coffee causes nervousness in middle-aged people.*

Характерною рисою наукового стилю є **безособовість**. Особові займенники вживають досить рідко, особливо «я» (його майже завжди замінюють словом «ми»). Аудиторію цікавить передусім, що було зроблено, як і з якою метою. Тому типовим є вживання пасивного стану для пом'якшення зайвої категоричності тверджень.

Це суперечить думці багатьох філологів про те, що загальним принципом забезпечення чіткості та зрозумілості повідомлення є переважно використання активного стану дієслова [2, с. 96]. Академічний стиль щодо цього можна вважати винятком, до прикладу:

Правильно: *It can be said that Churchill made some catastrophic decisions early in the War.*

Неправильно: *You could say that Churchill made some catastrophic decisions early in the War.*

Дослідження психології читачів вказують на наявність у них двох ідентифікаторів підвищеної уваги: на початку речення і ближче до його кінця [9, с. 58]. Зазвичай, тему розкривають на початку речення/ абзацу, а нову, складну для сприйняття інформацію, залишають наприкінці. Тому ключове слово (фразу) варто ставити на початок речення/ абзацу. Це правило враховують укладачі банків фраз.

Диференціація науково-технічного стилю полягає у *доборі відповідної лексики*, не говорячи про терміни і технічний жаргон, що пов'язано з необхідністю суворого дотримання наукової точності та деталізації під час опису предмета/ явища/ процесу. Зіставлення повсякденної та наукової термінології дає змогу виділити ряд слів/ фраз, вживання яких є неприпустимими у межах зазначеного жанру:

Повсякденна мова

thing

trouble

way (of doing)

worry

get rid of

bring together

big

a lot of

not enough

not much research

not many studies

Академічний стиль

object

difficulty

method

concern

eradicate

synthesize

significant

considerable

insufficient

little research

few studies

Серед стилістичних недоречностей під час написання науково-технічної статті, вважають таке явище, як **номіналізація** – особливий тип багатослів'я, коли автори перетворюють самодостатнє дієслово на іменник шляхом додавання іншого дієслова типу «make», «take», «give» та ін. Зазвичай, можна легко відновити оригінальне слово, не втративши зміст речення. Такі зайві слова варто викреслювати і не допускати їх застосування надалі.

Неварто вживати

Замінити на

make a decision

decide

take under consideration

consider

give an explanation

explain

Не зайвим буде згадати, що академічний стиль передбачає наявність слів-зв'язок, відсутність граматичних скорочень типу *it's*, *they've* та елементів фігуративної мови.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок.

Наведені міркування дозволяють зробити такі *висновки*:

— стиль науково-технічного тексту характеризується строгістю, когерентністю, обережністю висловів, аналітичністю, правильним добором лексики і використанням переважно пасивного стану.

— укладачі банків фраз дотримуються певних критеріїв добору лексики, що виключає звинувачення користувачів, які послуговуються ними, у плагіаті.

— банки готових фраз дають змогу заощадити час і зусилля наукових працівників щодо написання наукових статей, тез та інших матеріалів, а також скоротити час аспірантів та пошукачів на вивчення академічної англійської мови.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у деталізації структури написання наукової статті та типових стилістичних помилок авторів-початківців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Богатырев А. А., Тихомирова А. В. Альтернативная стилистика научного текста в контексте формирования интеркультурной академической текстовой компетентности. Мир лингвистики и коммуникации. 2015. № 5 (юбилейный).
2. Дюканова Н. М. Структура и специфика написания английской научной статьи. Языковой дискурс в социальной практике. Сб. науч. трудов. Тверь: Твер. гос. ун-т, 2015. С.91–96.
3. Наер В. А. Прагматика научных текстов (вербальные и невербальные аспекты). Функциональные стили. Лингво-методические аспекты. Москва: Наука, 1984. С. 12–23.
4. Олександрова Г. М., Дюканова Н. М. Основи редагування англійської науково-технічної прози / Intellectual Archives. Toronto: Shiny World Corporation (Canada). 2016. November–December. Vol. 5. No 6. P.91–98.
5. Davis M. and Morley J. Use your own words: Exploring the boundaries of plagiarism. In EAP within the higher education garden: Cross publications between disciplines, departments and research. John Wrigglesworth (Ed.) Proceedings of the BALEAP 2011 Conference, Portsmouth : Reading Garret. 2013. P.85–94.
6. Sinclair J. Corpus, concordance, collocation. Oxford: Oxford University Press, 1991. 179 p.
7. Swales J. Aspects of article introductions. (Aston ESP Research Report No. 1). Birmingham: Language Studies Unit; University of Aston, 1981. 104p.
8. Swales J. Genre analysis: English in academic and research settings. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 260p.
9. Williams, Joseph M. Style: Ten Lessons in Clarity and Grace. Glenview Ill.: Scott, Foresman. 1999. 212p.